

Komission suositus,

annettu 23 päivänä heinäkuuta 2003,

ohjeista kansallisten strategioiden ja parhaiden käytänteiden laatimiseksi muuntogeenisten viljelykasvien sekä tavanomaisen ja luonnonmukaisen maataloustuotannon rinnakkaiseloon (tiedoksiannettu numerolla K(2003) 2624)

(2003/556/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 211 artiklan,

ottaa huomioon komission tiedonannon neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle "Biotieteet ja biotekniikka - strategia Euroopalle"(1) ja erityisesti sen toimen 17,

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Mitään maanviljelyn muotoa - tavanomaista, luonnonmukaista tai muuntogeenisiä organismeja (GMO) käyttävää maanviljelyä - ei pitäisi tehdä mahdottomaksi Euroopan unionissa.

(2) Kyky ylläpitää erilaisia maataloustuotantojärjestelmiä on edellytys sille, että kuluttajille voidaan tarjota valinnanmahdollisuuksia.

(3) Rinnakkaiselo liittyy siihen, voivatko maanviljelijät valita käytännössä tavanomaisten, luonnonmukaisten ja muuntogeenisten viljelykasvilajien tuotannon välillä noudattaen merkintöjä ja/tai puhtautta koskevia lainsäädännöllisiä vaatimuksia.

(4) Lopulliseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2001/18/EY(2) säädetyssä luvanantomenettelyssä myönnettävään lupaan sisältyy tarvittaessa ympäristön ja ihmisten terveyden suojelemiseksi määrättyjä rinnakkaiseloon liittyviä toimenpiteitä, joiden täytäntöönpanoa edellytetään laissa.

(5) Rinnakkaiselossa, jota tämä suositus koskee, on kyse muuntogeenisten ja muiden viljelykasvilajien sekoittumisesta aiheutuvasta mahdollisesta taloudellisesta tappiosta ja sekoittumisen minimoimiseksi toteutettavista sopivimmista toimenpiteistä.

(6) Maatilarakenne ja maataloustuotantojärjestelmät sekä taloudelliset ja luonnon olosuhteet, joissa Euroopan unionin maanviljelijät toimivat, ovat hyvin erilaisia. Siksi myös toimivien ja kustannustehokkaiden rinnakkaiseloa koskevien toimenpiteiden on oltava erilaisia eri osissa Euroopan unionia.

(7) Euroopan komissio katsoo, että on jäsenvaltioiden tehtävä kehittää ja toteuttaa rinnakkaiseloon liittyviä toimenpiteitä.

(8) Euroopan komission olisi tuettava ja neuvottava jäsenvaltioita tässä prosessissa laatimalla ohjeita rinnakkaiseloa varten.

(9) Näissä ohjeissa olisi vahvistettava yleiset periaatteet ja näkökohdat, joiden avulla rinnakkaiseloa varten voidaan laatia kansallisia strategioita ja parhaita käytänteitä.

(10) Komissio esittää neuvostolle ja Euroopan parlamentille kertomuksen jäsenvaltioiden kokemuksista rinnakkaiseloa koskevien toimenpiteiden toteuttamisesta. Kertomus laaditaan kahden vuoden kuluttua tämän suosituksen julkaisemisesta Euroopan unionin virallisessa lehdessä ja se perustuu jäsenvaltioiden toimittamiin tietoihin. Komissio arvioi tapauksen mukaan näitä kokemuksia ja esittää arvion kaikista muista mahdollisesti tarvittavista toimenpiteistä,

SUOSITTAA:

1. Jäsenvaltioiden olisi kansallisia strategioita ja parhaita käytänteitä kehittäessään noudatettava tämän suosituksen liitteessä annettuja ohjeita.

2. Tämä suositus on osoitettu kaikille jäsenvaltioille.

Tehty Brysselissä 23 päivänä heinäkuuta 2003.

Komission puolesta

Franz Fischler

Komission jäsen

(1) KOM(2002) 27, Lopullinen (EYVL C 55, 2.3.2003, s. 3.)

(2) EYVL L 106, 17.4.2001, s. 1.

LIITE

SISÄLLYS

>TAULUKON PAIKKA>

1. JOHDANTO

1.1 Rinnakkaiselon käsite

Muuntogeenisten organismien (GMO) viljelyllä on EU:ssa todennäköisesti vaikutuksia maataloustuotannon organisaatioon. Yhtäältä muuntogeenisten viljelykasvien mahdollinen adventiivinen (tahaton) esiintyminen muissa kuin muuntogeenisissä viljelykasveissa herättää kysymyksen siitä, miten tuottaja voi valita erilaiset tuotantotyypit. Periaatteessa maanviljelijöiden pitäisi voida viljellä haluamansa tyyppisiä viljelykasveja - muuntogeenisiä, tavanomaisia tai luomulajeja. Mitään näistä maataloustuotannon muodoista ei pitäisi tehdä mahdottomaksi EU:ssa.

Toisaalta kysymys liittyy myös kuluttajien valinnanmahdollisuuksiin. Jotta Euroopan kuluttajilla olisi todellinen mahdollisuus valita muuntogeenisten ja muunlaisten elintarvikkeiden välillä, ei riitä, että jäljitettävyyden- ja merkintäjärjestelmät toimivat moitteettomasti, vaan maatalouden on myös tuotettava erityyppisiä hyödykkeitä. Elintarviketeollisuuden kyky tarjota kuluttajille laajoja valikoimia liittyy tiiviisti maatalousalan kykyyn ylläpitää erilaisia tuotantojärjestelmiä.

Rinnakkaiselo liittyy siihen, voivatko maanviljelijät valita käytännössä tavanomaisten viljelykasvien, luomulajien ja muuntogeenisten viljelykasvien tuotannon välillä noudattaen merkintöjä ja/tai puhtautta koskevia lainsäädännöllisiä vaatimuksia.

Se, että muuntogeenisiä organismeja on havaittu esiintyvän tahattomasti yhteisön lainsäädännössä säädetyn kynnsarvon ylittävissä määrin, tuo esiin tarpeen, että viljelykasvit, joiden ei pitänyt sisältää muuntogeenisiä organismeja, olisi merkittävä siten, että ilmoitetaan niiden sisältävän muuntogeenistä viljelykasvia. Tämä voisi johtaa tulojen laskuun, koska viljelykasvin markkinahinta olisi pienempi tai sitä olisi vaikea myydä. Maanviljelijöille voisi lisäksi koitua lisäkuluja, jos he joutuvat ottamaan käyttöön seurantajärjestelmiä ja toteuttamaan toimia minimoidakseen muuntogeenisten ja muiden viljelykasvien sekoittumista. Rinnakkaiselo liittyy siis muuntogeenisten ja muiden viljelykasvien sekoittumisen mahdolliseen taloudelliseen vaikutukseen, sekoittumisen minimoimiseksi toteutettavien ja toteuttamiskelpoisten toimien yksilöimiseen ja näiden toimien kustannuksiin.

Erityyppisten tuotantomuotojen rinnakkainen käyttö ei ole uusi asia maanviljelyssä. Esimerkiksi siemententuottajilla on paljon kokemusta siementen puhtausvaatimusten noudattamisen varmistamiseksi tarkoitetuista maanviljelykäytännöistä. Muita esimerkkejä maanviljelyn eri tuotantosuuntien erilläänpidosta ovat rehuksi tarkoitettu hammaismaissi, jota viljellään Euroopassa menestyksellisesti rinnakkain useiden kuluttajille tarkoitettujen "erikoismaissilajien" kanssa, sekä tärkkelysteollisuudelle viljeltävä vabamaissi.

1.2 Rinnakkaiselon taloudellisten näkökohtien sekä ympäristö- ja terveystieteiden vertailu

On tärkeää erottaa selvästi toisistaan rinnakkaiselon taloudelliset näkökohdat ja geneettisesti muunnettujen organismien tarkoituksellisesta levittämisestä ympäristöön direktiivissä 2001/18/EY käsitellyt ympäristö- ja terveystieteiden näkökohdat.

Direktiivissä 2001/18/EY säädetyn menettelyn mukaisesti luvan myöntäminen GMO:ien tarkoitukselliseen levittämiseen ympäristöön edellyttää kattavaa terveystieteiden- ja ympäristöriskien arviointia. Riskinarvioinnin tulos voi olla jokin seuraavista:

- tunnistetaan sellainen ympäristöön tai terveyteen kohdistuvan haitallisen vaikutuksen riski, jota ei voida käsitellä; tässä tapauksessa lupaa ei myönnetä,
- ympäristöön tai terveyteen kohdistuvien haitallisten vaikutusten riskejä ei ole tunnistettu; tässä tapauksessa lupa myönnetään ilman, että edellytetään muita toimenpiteitä kuin ne, joista lainsäädännössä erityisesti säädetään,
- riskejä on tunnistettu, mutta niitä voidaan käsitellä asianmukaisilla toimenpiteillä (esimerkiksi eristämällä viljelmät fyysisesti toisistaan ja/tai seurannan avulla); tässä tapauksessa luvassa on mainittava, että toimenpiteitä ympäristöriskien torjumiseksi on toteutettava.

Jos ympäristö- tai terveysriski tunnistetaan sen jälkeen kun lupa on myönnetty, voidaan käynnistää direktiivin 23 artiklassa säädettyssä suojalausekkeessa tarkoitettu menettely luvan peruuttamiseksi tai sen ehtojen muuttamiseksi.

Koska EU:ssa saa viljellä vain luvan saaneita GMO:ejä, ja direktiivissä 2001/18/EY jo säädetään ympäristö- ja terveysnäkökohdista, rinnakkaiselon ratkaisemattomat kysymykset koskevat muuntogeenisten ja muiden viljelykasvien sekoittumisen taloudellisia näkökohtia(1).

1.3 Rinnakkaiseloa koskeva pyöreän pöydän keskustelu

Euroopan komissio isännöi Brysselissä 24. huhtikuuta 2003 pyöreän pöydän keskustelua, jossa tarkasteltiin muuntogeenisten ja muiden viljelykasvien rinnakkaiseloa koskevien tuoreimpien tutkimusten tuloksia. Keskusteluissa keskityttiin rinnakkaiseloa koskeviin kysymyksiin, joita on tullut esiin, kun EU:ssa on ruvettu viljelemään muuntogeenistä maissia ja rapsia. Asiantuntijat esittivät tutkimustuloksia, joista sitten keskusteltiin lukuisien sidosryhmien, kuten maanviljelyssektorin, teollisuuden, kansalaisjärjestöjen, kuluttajajärjestöjen ja muiden tahojen edustajien kanssa. Keskusteluissa pyrittiin käytännön maanviljelykokemuksien pohjalta löytämään tieteellinen ja tekninen perusta kaikille agronomisille tai muille toimenpiteille, joita mahdollisesti on toteutettava, jotta voitaisiin helpottaa näiden eri tyyppisten maanviljelytuotantotapojen kestävä yhteiseloa.

Tässä esitettävät ohjeet perustuvat kyseisen pyöreän pöydän keskusteluihin. Yhteenveto, jonka ryhmä keskusteluihin osallistuneita tutkijoita on laatinut, on saatavilla Internet-osoitteesta <http://europa.eu.int/comm/research/biosociety/index>.

1.4 Toissijaisuusperiaatteen noudattaminen

Euroopan maanviljelijöiden työolot ovat hyvin erilaiset. Maatilojen ja peltojen koot, tuotantojärjestelmät, vuoroviljelytavat ja viljelyjärjestelmät ja myös luonnonolosuhteet vaihtelevat erittäin paljon Euroopan eri puolilla. Tämä vaihtelu on otettava huomioon, kun rinnakkaiselotoimenpiteitä suunnitellaan, toteutetaan, seurataan ja koordinoidaan. Toimenpiteiden täytyy sopia alueen maantilarakenteeseen, maataloustuotantojärjestelmiin, viljelyjärjestelmiin ja luonnonolosuhteisiin.

Tämän vuoksi komissio totesi kokouksessaan 5. maaliskuuta 2003, että sen mielestä on paras jättää jäsenvaltioiden huoleksi kehittää ja toteuttaa rinnakkaiseloa varten tarvittavat hallinnointitoimenpiteet. Komissio huolehtisi sen sijaan yhteisössä ja kansainvälisellä tasolla meneillään oleviin tutkimuksiin perustuvien relevanttien tietojen keräämisestä ja koordinoinnista, ja se laatisi ja antaisi ohjeita, minkä olisi määrä auttaa jäsenvaltioita selvittämään parhaat käytänteet rinnakkaiseloa varten.

Rinnakkaiseloon liittyvät strategiat ja parhaat käytänteet on kehitettävä ja toteutettava kansallisella tai alueellisella tasolla. Maanviljelijöiden ja muiden sidosryhmien on osallistuttava siihen, ja kansalliset ja alueelliset tekijät on otettava huomioon.

1.5 Ohjeiden tarkoitus ja soveltamisala

Seuraavassa annettavat ohjeet, jotka esitetään jäsenvaltioille osoitettujen suositusten muodossa ja jotka eivät siis ole sitovia, olisi nähtävä edellä selostetussa yhteydessä. Ohjeiden soveltamisala ulottuu viljelykasvintuotannosta maatilalla aina ensimmäiseen myyntipisteeseen asti eli "siemenestä siiloon"(2).

Ohjeiden tarkoituksena on auttaa jäsenvaltioita kehittämään kansallisia strategioita ja lähestymistapoja viljelykasvien rinnakkaiseloa varten. Niissä keskitytään pääasiassa teknisiin ja menettelykysymyksiin ja luetellaan yleiset periaatteet ja näkökohdat, joiden avulla jäsenvaltiot voivat vahvistaa rinnakkaiseloon sovellettavat parhaat käytänteet.

Ohjeissa ei ole tarkoitus antaa yksityiskohtaisia määräyksiä, joita voitaisiin suoraan soveltaa jäsenvaltioissa. Monet näistä tekijöistä, jotka ovat tärkeitä kehitettäessä parhaita käytänteitä rinnakkaiseloon, riippuvat kansallisista ja alueellisista olosuhteista, jotta ne olisivat sekä toimivia että kustannustehokkaita.

Lisäksi hoitosuunnitelmien ja parhaiden käytänteiden kehittäminen rinnakkaiseloon on muuttuva prosessi, jossa pitäisi olla mahdollisuus tehdä myöhemmin muutoksia ja ottaa huomioon tieteen ja tekniikan uudet aikaansaannokset.

2. YLEISET PERIAATTEET

Tässä jaksossa esitetään yleiset periaatteet ja näkökohdat, jotka jäsenvaltioiden olisi hyvä ottaa huomioon kehittäessään kansallisia strategioita ja parhaita käytänteitä viljelykasvien rinnakkaiseloa varten.

2.1 Rinnakkaiselostrategioiden kehittämisen periaatteet

2.1.1 Avoimuus ja sidosryhmien mukanaolo

Rinnakkaiseloon sovellettavat kansalliset strategiat ja parhaat käytänteet olisi kehitettävä yhteistyössä kaikkien tärkeiden sidosryhmien kanssa avoimuutta noudattaen. Jäsenvaltioiden pitäisi huolehtia siitä, että niiden päättämistä rinnakkaiseloa koskevista toimenpiteistä tiedotetaan riittävästi.

2.1.2 Tieteeseen perustuvat päätökset

Rinnakkaiseloon sovellettavissa toimenpiteissä olisi hyödynnettävä parasta käytettävissä olevaa tieteellistä näyttöä muuntogeenisten ja muiden viljelykasvilajien sekoittumisen todennäköisyydestä ja sekoittumisen lähteistä. Muuntogeenisten ja muiden viljelykasvilajien viljelyn pitäisi olla sallittua, ja samalla on varmistettava, että tavanomaisissa viljelykasvilajeissa ei ole muuntogeenisiä organismeja niitä raja-arvoja ylittävissä määrin, jotka on vahvistettu yhteisön lainsäädännössä muuntogeenisten elintarvikkeiden, rehujen ja siementen suhteen säädetyissä merkintöjä ja puhtautta koskevissa vaatimuksissa.

Käytettävissä olevaa tieteellistä näyttöä olisi jatkuvasti arvioitava ja päivitettävä ottaen huomioon koetarkoituksia ja kauppaa varten viljeltyjä muuntogeenisiä viljelykasvilajeja koskevien seurantatutkimusten tulokset samoin kuin kenttäkokeilla validoitujen uusien selvitysten ja mallien avulla saadut löydökset.

2.1.3 Nykyisistä erilläänpitomenetelmistä ja/tai -käytänteistä saatujen kokemusten hyödyntäminen

Rinnakkaiselotoimenpiteissä olisi hyödynnettävä ja otettava huomioon nykyisin käytetyt erilläänpitokäytänteet ja -menetelmät sekä kokemus, joka maanviljelyssä on saatu alkuperävarmennettujen viljelykasvilajikkeiden käsittelystä ja siementuotantokäytänteistä.

2.1.4 Suhteellisuusperiaatteen noudattaminen

Rinnakkaiselotoimenpiteiden olisi oltava toimivia ja kustannustehokkaita sekä suhteellisuusperiaatteen huomioon ottavia. Toimenpiteiden ei pitäisi mennä pidemmälle kuin on tarpeen sen varmistamiseksi, että tahattomat muuntogeenisten organismien jäljet pysyvät yhteisön lainsäädännössä vahvistettujen toleranssirajojen alapuolella. Toimenpiteiden olisi oltava sellaisia, ettei maanviljelijöille, siementuottajille, osuuskunnille ja muille minkä tahansa tyyppisen tuotannon kanssa tekemisissä oleville toimijoille aiheudu kohtuutonta taakkaa.

Toimenpiteitä harkittaessa olisi otettava huomioon alueelliset ja paikalliset rajoitukset ja tilanteet sekä kyseisen viljelykasvilajin ominaisuudet.

2.1.5 Sopiva sovellusmittakaava

Kaikkia mahdollisia vaihtoehtoja on tarkasteltava, mutta etusija olisi annettava maatilakohtaisille toimenpiteille ja toimenpiteille, joiden tarkoituksena on koordinointi naapuritilojen välillä.

Alueellisen tason toimenpiteitä voidaan harkita. Tällaisia toimenpiteitä olisi sovellettava vain erityisiin viljelykasvilajeihin, joiden viljely ei sovi rinnakkaiseloon, ja niiden maantieteellinen mittakaava olisi oltava mahdollisimman rajoitettu. Aluekohtaisia toimenpiteitä tulisi harkita vain, mikäli riittäviä puhtaustasoja ei voida muuten saavuttaa. Ne olisi perusteltava erikseen kullekin viljelykasvilajille ja tuotantotyyppille (esimerkiksi siementuotanto vs. viljelykasvintuotanto).

2.1.6 Toimenpiteiden eriyttäminen

Rinnakkaiseloon sovellettavissa parhaissa käytänteissä olisi otettava huomioon erot viljelykasvilajien, lajikkeiden ja tuotantotyyppien (esimerkiksi viljelykasvin tai siementen tuotanto) välillä. Myös sellaisten alueellisten näkökohtien (esimerkiksi ilmasto-olot, pinnanmuodostus, vuoroviljely ja viljelyjärjestelmät, maanviljelyalueen rakenne, viljelykasvikohtaisen muuntogeenisen organismin osuus alueella) väliset erot, jotka voivat vaikuttaa muuntogeenisten ja muiden viljelykasvilajien sekoittumisen tasoon, olisi otettava huomioon toimenpiteiden soveltuvuuden varmistamiseksi.

Jäsenvaltioiden olisi keskityttävä ensin sellaisiin viljelykasvilajeihin, joille on jo hyväksytty muuntogeenisiä lajikkeita, tai joiden hyväksyminen on lähellä, ja joita todennäköisesti viljellään merkittävässä määrin niiden alueella.

2.1.7 Toimenpiteiden toteutus

Kansallisissa rinnakkaiselostrategioissa olisi varmistettava, että kaiken tyyppistä tuotantoa harjoittavien maanviljelijöiden edut otetaan tasapuolisesti huomioon. Maanviljelijöitä olisi kannustettava yhteistyöhön.

Jäsenvaltioita kehoitetaan ottamaan käyttöön mekanismeja, joilla edistetään koordinoitua ja vapaaehtoisia järjestelyjä naapuriviljelijöiden välillä. Olisi myös vahvistettava menettelyjä ja sääntöjä siltä varalta, että maanviljelijöiden välillä tulee kiistaa kyseisten toimenpiteiden täytäntöönpanosta.

Yleisenä periaatteena on uudentyyppisen tuotannon aloittavien maanviljelijöiden velvollisuus toteuttaa geenivirran rajoittamiseksi tarkoitetut toimenpiteet tuotannon aloitusvaiheessa.

Maanviljelijöiden pitäisi voida valita haluamansa tuotantotyyppi ilman että naapurituloilla jo vakiintuneita tuotantojärjestelyjä tarvitsisi muuttaa.

Maanviljelijöiden, jotka aikovat aloittaa muuntogeenisen viljelykasvin viljelyn tilallaan, olisi ilmoitettava aikeestaan naapuriviljelijöille.

Jäsenvaltioiden olisi varmistettava rajojen yli ulottuva yhteistyö naapurimaiden kanssa, jotta rinnakkaiselotoimenpiteet toimisivat moitteettomasti raja-alueilla.

2.1.8 Toteutusvälineiden valinta

Rinnakkaiseloa varten ei ole a priori mitään erityistä suositeltavaa toteuttamistapaa. Jäsenvaltiot saattavat haluta soveltaa useamman tyyppisiä toteuttamistapoja, kuten vapaaehtoisia sopimuksia tai oikeudellisia keinoja, jotka eivät ole sitovia. Jäsenvaltiot voivat myös yhdistellä useita toteutustapoja ja tiukkuusasteeltaan erilaista sääntelyä sen mukaan, miten niillä saataisiin aikaan tosiasiallinen täytäntöönpano ja voitaisiin seurata, arvioida ja valvoa toimenpiteitä.

2.1.9 Vastuukysymykset

Valitut toteutuskeinot voivat vaikuttaa sekoittumisesta johtuvan taloudellisen vahingon tapauksessa sovellettavien kansallisten vastuusäännöksiä soveltamiseen. Jäsenvaltioita kehoitetaan tarkastelemaan vahinkovastuulainsäädäntöään ja selvittämään, tarjoavatko kansalliset lait tässä suhteessa riittävät ja yhtäläiset mahdollisuudet. Maanviljelijöille, siementen toimittajille ja muille toimijoille olisi tiedotettava, mitä vahinkovastuuperusteita heidän maassaan sovelletaan sekoittumisesta aiheutuvan vahingon tapauksessa.

Jäsenvaltiot saattavat haluta tässä yhteydessä tutkia, olisiko mahdollista ja hyödyllistä mukauttaa entisiä vakuutusohjelmia tai ottaa käyttöön uusia.

2.1.10 Seuranta ja arviointi

Valittuja toimenpiteitä ja toteutusvälineitä olisi seurattava ja arvioitava jatkuvasti, jotta niiden toimivuus voidaan todentaa ja saadaan tietoja, joiden perusteella toimenpiteitä voidaan ajan mittaan kehittää.

Jäsenvaltioiden olisi otettava käyttöön tarkoituksenmukaiset valvonta- ja tarkastusjärjestelmät, jotta rinnakkaiselotoimenpiteiden moitteeton toiminta voidaan varmistaa.

Rinnakkaiseloon sovellettavia parhaita käytänteitä olisi tarkistettava säännöllisesti, jotta voidaan ottaa huomioon tieteen ja tekniikan kehittämät uudet saavutukset, jotka voisivat rinnakkaiseloa helpottaa.

2.1.11 Tietojen toimittaminen ja vaihto Euroopan tasolla

Jäsenvaltioiden olisi ilmoitettava komissiolle kansalliset rinnakkaiselostrategiansa ja vahvistamansa yksittäiset toimenpiteet sekä seurannan ja arvioinnin tulokset, sen vaikuttamatta voimassa olevien ilmoittamista koskevan yhteisön lainsäädännön ja menettelyjen noudattamiseen. Komissio koordinoi toimenpiteitä, kokemuksia ja parhaita käytänteitä koskevan jäsenvaltioiden tietojenvaihdon. Ajoissa tehty tietojenvaihto voi luoda yhteisvaikutuksia ja auttaa välttämään tarpeetonta työskentelyn päällekkäisyyttä eri jäsenvaltioissa.

2.1.12 Tutkimus ja tutkimustulosten yhteiskäyttö

Jäsenvaltioiden olisi kannustettava ja tuettava yhdessä sidosryhmien kanssa tutkimustoimia, joiden tarkoituksena on lisätä tietoa rinnakkaiselon parhaasta toteuttamistavasta. Jäsenvaltioiden olisi tiedotettava komissiolle tällä alalla käynnissä olevista ja suunnitelluista tutkimustoimista. Tutkimustulosten yhteiskäyttöä jäsenvaltioiden kesken olisi rohkaistava voimakkaasti.

Rinnakkaiseloa koskevia tutkimuksia voidaan tukea myös kuudennessa yhteisön tutkimuspuiteohjelmasta. Yhteinen tutkimuskeskus tekee myös rinnakkaiseloa koskevia tutkimuksia.

Komission on määrä helpottaa tietojenvaihtoa kansallisella ja yhteisön tasolla käynnissä olevista ja suunnitelluista tutkimushankkeista. Tietojenvaihdon avulla voitaisiin parantaa kansallisten tutkimustoimien koordinoitua jäsenvaltioiden kesken samoin kuin kuudennessa yhteisön tutkimuspuiteohjelmassa toteutettavien tutkimustoimien kanssa.

2.2 Tarkasteltavia näkökohtia

Tässä jaksossa esitetään yleisiä periaatteita ja näkökohtia, jotka jäsenvaltioiden olisi hyvä ottaa huomioon kehittäessään kansallisia strategioita ja parhaita käytänteitä rinnakkaiseloon.

2.2.1 Saavutettava rinnakkaiselon taso

Muuntogeenisten ja muiden viljelmien rinnakkaiseloon liittyvä ongelma voi tulla esiin eri tasoilla. Esimerkiksi:

- muuntogeenistä ja muunlaista viljelykasvia tuotetaan samanaikaisesti tai peräkkäisinä vuosina samalla maatilalla,
- muuntogeenistä ja muunlaista viljelykasvia tuotetaan naapuritiloilla samana vuonna,
- muuntogeenistä ja muunlaista viljelykasvia tuotetaan samalla alueella, mutta tiloilla, jotka ovat jonkin matkan päässä toisistaan.

Rinnakkaiseloon sovellettavat toimenpiteet on sovittava haluttuun rinnakkaiselon tasoon.

2.2.2 Tahattoman sekoittumisen lähteet

Muuntogeeniset ja muut viljelykasvilajit voivat sekoittua eri tavoin, muun muassa seuraavasti:

- Siitepöly siirtyy naapuripeltojen välillä lyhempien tai pidempien matkojen päähän (riippuen lajista ja muista geenisiirtoon mahdollisesti vaikuttavista tekijöistä).
- Viljelykasvilajit voivat sekoittua korjuun aikana ja sen jälkeen.
- Korjuun, kuljetuksen ja varastoinnin aikana sekä jossakin määrin eläinten välityksellä voi siirtyä siemeniä tai muuta elinkelpoista kasviainesta.
- Sekoittumista voivat aiheuttaa jääntikasvit (siemenet, jotka jäävät maahan korjuun jälkeen ja tuottavat uusia kasveja seuraavina vuosina). Tämantyyppinen sekoittuminen voi olla joillakin lajeilla (esimerkiksi rapsilla) merkittävämpää kuin toisilla, mikä riippuu mm. ilmasto-oloista (esimerkiksi maissilla, jonka siemenet eivät kestä pakkasta).
- Siementen epäpuhtaudet voivat aiheuttaa sekoittumista.

On tärkeää huomata, että erilaiset sekoittumislähteet ovat kumuloituvia. Myös ajan mittaan vaikutukset voivat kertyä siemenpankeissa tai tilalla kerätyissä siemenvarastoissa.

2.2.3 Merkintöihin liittyvät kynnsarvot

Kansallisissa rinnakkaiseloon liittyvissä strategioissa ja parhaissa käytänteissä olisi viitattava laissa määrättyihin merkintöihin liittyviin kynnsarvoihin ja muuntogeenisiin elintarvikkeisiin, rehuihin ja siemeniin sovellettaviin puhtausvaatimuksiin.

Tällä hetkellä asetuksessa (EY) N:o 1139/98(3), sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EY) N:o 49/2000(4), määritellään merkintöihin liittyväksi kynnsarvoksi elintarvikkeille 1 %. Tulevaisuudessa sekä elintarvikkeita että rehuja koskevien merkintöjen kynnsarvot perustuvat muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista annettuun asetukseen. Näitä merkintöihin liittyviä kynnsarvoja sovellettaisiin sekä tavanomaisiin että luomukasveihin. Nykyisellään ei muiden kuin muuntogeenisten organismien tahattomalle esiintymiselle muuntogeenisissä ole laissa määrättyjä kynnsarvoja. Muuntogeenisten lajikkeiden siemeniin sovelletaan yleisiä viljelykasvikohtaisia siementuotannon puhtausvaatimuksia.

Luomuviljelyasetuksessa(5) säädetään, ettei luomutuotannossa saa käyttää muuntogeenisiä lajeja. Siis siinä ei voi käyttää ainesta, siemenet mukaan luettuna, joissa merkintöjen mukaan on muuntogeenistä ainesta. Voidaan kuitenkin käyttää sellaisia siemeneriä, joiden muuntogeenisten siementen osuus on alle siemenille määrätyn kynnsarvon. Tällaisten erien merkinnöissä ei tarvitse olla mainintaa muuntogeenisestä aineksesta. Luomuviljelyasetuksessa annetaan mahdollisuus vahvistaa erityinen kynnsarvo muuntogeenisten väistämätöntä läsnäoloa varten, mutta mitään kynnsarvoa ei ole asetettu. Kun sellaista erityistä kynnsarvoa ei ole, sovelletaan yleisiä kynnsarvoja.

2.2.4 Viljelykasvilaji- ja -lajikespesifisyys

- Viljelykasvilajispesifinen risteytymisaste muiden lajien kanssa. Esimerkiksi vehnä, ohra ja soijapavut ovat pääasiassa itsepölytteisiä, kun taas maissi, sokerijuurikas ja ruis ovat ristipölytteisiä.
- Viljelykasvispesifiset ristipölytysmuodot (toisin sanoen tuuli, hyönteiset).

- Viljelykasvispesifinen potentiaali jäätikasvien muodostamiseen, ja miten pitkän aikaa siemenet säilyvät maassa elinkelpoisina.
- Laji- ja lajikespesifinen ristipölytyspotentiaali lähisukulaiskasvien, sekä viljeltyjen että luonnonvaraisten kanssa. Siihen vaikuttavat muun muassa itse- ja ristipölytysaste, kukkien vastaanottavuus siitepölyn vapautumisen aikaan sekä yhteensopivuus siitepölyn ja vastaanottajakasvin emin vartalon välillä.
- Siitepölyn lähteen ja vastaanottavien kasvien kukkimisajankohta ja kuinka paljon nämä osuvat päällekkäin.
- Siitepölyn elinkelpoisuus aika, mikä riippuu kasvilajista ja lajikkeesta sekä ympäristöoloista, kuten ilmankosteudesta.
- Siitepölyn välinen kilpailu, johon vaikuttavat siitepölyn muodostuminen vastaanottavissa kasveissa ja siitepölyn lähteen synnyttämä siitepölypaine. Se voi riippua kasvilajikkeesta. Hybridikasvin tuotannossa voi muodostua suuri määrä steriilejä koiraspuolisia kasveja, jotka eivät tuota omaa siitepölyä, minkä vuoksi ulkopuolinen siitepölypaine vaikuttaa niihin enemmän.
- Rehuntuotanto verrattuna jyvien tuotantoon (esimerkiksi säilörehumaissi ja jyvämaissi): erot tuotantojärjestelmässä ja viljelyprosessin kestossa.
- Se, missä määrin siitepölyvirran kautta tapahtuva geenivaihto vaikuttaa sekoittumisasteeseen korjatussa viljelykasvissa. Esimerkiksi korjatuissa perunoissa tai punajuurissa ei näy vaikutusta. Säilörehumaissintuotannossa korjattu materiaali koostuu vaihtelevassa määrin maissintähkistä, joihin geenivaihto voi vaikuttaa, ja muusta kasviaineksesta, jossa vaikutusta ei ole.

2.2.5 Viljelykasvin tuotanto verrattuna siementen tuotantoon

- Viljelykasvin tuotantoa ja siementen tuotantoa varten on säädetty erilaiset merkintöihin liittyvät kynnsarvot.
- Siementen tuotantoon annetaan erityistä lainsäädäntöä, jota parhaillaan valmistellaan komissiossa.

2.2.6 Alueelliset näkökohdat

- Viljelykasvikohtaisten GMO:ien osuus alueella.
- Niiden viljelykasvilajikkeiden (muuntogeeniset ja muut) lukumäärä ja tyyppi, joita on määrä viljellä lähekkäin tietyllä alueella.
- Alueen peltojen muoto ja koko. Pienille pelloille tulee suhteellisesti enemmän siitepölyä kuin suurille pelloille.
- Yksittäisille tiloille kuuluvien peltojen pirstoutuminen ja maantieteellinen hajaantuminen.
- Alueen maatilain hoitokäytännöt.
- Alueen vuoroviljely- ja muut viljelyjärjestelmät, kunkin kasvilajin siementen pitkäikäisyys mukaan luettuna.
- Pölyttäjien (hyönteiset ym.) aktiivisuus, käyttäytyminen ja populaatiokoko.
- Ilmasto-olot (esimerkiksi sademäärän jakautuminen, kosteus, tuulen suunta ja voimakkuus, ilman ja maaperän lämpötila), jotka vaikuttavat pölyttäjien aktiivisuuteen ja siitepölyn kulkeutumiseen ilmassa ja voivat vaikuttaa siihen, minkä tyyppisiä kasveja viljellään, viljelyn aloituspäivämäärään ja keston, tuotantokiertojen vuosittaiseen määrään jne.
- Viljelymaan pinnanmuodostus (esimerkiksi laaksot tai vesistöt vaikuttavat ilmavirtauksiin ja tuulien voimakkuuteen).
- Ympäröivät rakenteet, kuten pensasaidat, metsät, viljelemättömät alueet, sekä peltojen sijoittautuminen tilaan.

2.2.7 Geenien risteytymisen esteet

Geenivirtaa vähentävät biologiset menetelmät voivat vähentää ristipölytymisen riskiä (esim. apomiksia eli suvuton siementuotanto, sytoplasmaattinen koirassteriliteetti, kloroplastin muuntaminen).

3. OHJEELLINEN LUETTELO RINNAKKAISELOON LIITTYVISTÄ TOIMENPITEISTÄ

Tässä jaksossa esitetään alustava luettelo maataloilla ja muualla toteutettavista rinnakkaiseloon liittyvistä toimenpiteistä, jotka voidaan eri määrissä ja erilaisina yhdistelminä sisällyttää rinnakkaiseloon liittyviin kansallisiin strategioihin ja parhaisiin käytänteisiin.

3.1 Toimenpiteiden tehostusvaikutus

Toimenpiteet, joilla estetään siitepölyn virtaaminen naapuripelloille, ovat jossain määrin toisiaan tehostavia, ja niillä voi olla myös yhteisvaikutuksia. Esimerkiksi samalla viljelykasvilla olevien peltojen välisiä vähimmäiseristys-etäisyyksiä voidaan pienentää, jos samalla toteutetaan muita sopivia toimenpiteitä (suunnitellaan erilaiset kukinta-ajankohdat, käytetään lajikkeita, joiden siitepölyntuotanto on alentunut, käytetään siitepölyansoja, aitarivistöjä jne.).

Toimenpiteiden toimivuuteen ja kustannustehokkuuteen vaikuttavat 2 jakson 2 kohdassa mainitut tekijät. Vaikutukset voivat erota merkittävästi viljelykasvista toiseen ja alueesta toiseen.

3.2 Maatilalla toteutettavat toimenpiteet

3.2.1 Kylvämisen, istuttamisen ja maaperänhoidon valmistelu

- Saman lajin ja tapauksesta riippuen saman suvun(6) muuntogeenisten ja muiden kasvien peltojen väliset eristys-etäisyydet:

- Eristys-etäisyydet olisi määriteltävä kasvin risteytymispotentiaalin perusteella. Ristipölytteisillä kasveilla, kuten rapsilla, tarvitaan pitkiä etäisyyksiä. Sellaisille itsepölytteisille kasveille, joista satona ei korjata siemeniä, kuten punajuuret ja perunat, voidaan käyttää lyhyempiä etäisyyksiä. Eristys-etäisyyksien pitäisi minimoida muttei välttämättä poistaa kokonaan siitepölyn kulkeutumisen avulla tapahtuvaa geenivirtaa. Tavoitteena on varmistaa toleranssikynnyksen alapuolella oleva epätoivotun aineksen tahaton läsnäolo.

- Jos on määrätty erilaisia kynnyksarvoja, esimerkiksi viljelykasvintuotantoa ja siemententuotantoa varten, on kynnyksarvoja mukautettava sen mukaisesti.

- Puskurivyöhykkeet (myös viljelymaan poistaminen viljelystä), jotka ovat eristys-etäisyyksien vaihtoehto tai niitä täydentävä keino.

- Siitepölyansat tai esteet (esimerkiksi aitarivistöt).

- Sopivat vuoroviljelyjärjestelmät (esimerkiksi vuorottelun pidentäminen ottamalla viljeltäväksi kevätiljelykasvi, jossa jäätikasvit eivät pysty kukkimaan, tai vähimmäisajanjaksojen määrääminen saman lajin ja myös saman suvun tiettyjen eri lajien muuntogeenisten ja muiden lajikkeiden viljelyn välille).

- Sadontuotantokierron suunnittelu (esimerkiksi istutusjärjestelyt eri kukinta- ja sadonkorjuuajanjaksoja varten).

- Siemenpankin koon pienentäminen asianmukaisen maanmuokkauksen ansiosta (esimerkiksi välttämällä auransiipikyntöä rapsinkorjuun jälkeen).

- Populaatioiden käsittely peltojen reunoilla käyttäen asianmukaisia viljelymenetelmiä, valikoivia kasvinsuojeluaineita tai yhdenmukaisen rikkakasvintorjunnan menetelmiä.

- Optimaalisten kylvöajankohtien ja asianmukaisten viljelytekniikoiden valitseminen, jotta kasveja karkaisi mahdollisimman vähän.

- Huolellinen siementen käsittely sekoittumisen estämiseksi, mukaan luettuna erilaisille siemenille erilaiset pakkaukset ja pakkausmerkinnät sekä erilliset varastot.

- Vähän siitepölyä tuottavien lajikkeiden tai steriilien koiraspuolisten lajikkeiden valinta.

- Kylvökoneiden puhdistaminen ennen käyttöä ja sen jälkeen, etteivät edellisen käytön jäljeltä jääneet siemenet siirry eteenpäin eivätkä siemenet leviä maatilalla suunnittelelmattomasti.

- Samoja kylvökoneita saavat käyttää vain samaa tuotantotyyppiä harjoittavat viljelijät.

- Estetään siementen variseminen pellolle mennessä ja sieltä tullessa sekä peltojen reunoilla.

- Jäätikasveja valvotaan ja/tai ne hävitetään. Tämä voidaan yhdistää sopiviin kylvöajankohtiin seuraavalla viljelykaudella jäätikasvien kehittymisen välttämiseksi.

3.2.2 Sadonkorjuu ja peltojen käsittely sadonkorjuun jälkeen

- Siemeniä otetaan talteen vain sopivilta pelloilta ja peltoalueilta (esimerkiksi peltojen keskeltä).

- Minimoidaan siementen hävikki sadonkorjuun aikana (esimerkiksi optimoimalla sadonkorjuuajankohta siementen varisemisen minimoimiseksi).

- Korjuukoneet puhdistetaan ennen käyttöä ja sen jälkeen, etteivät edellisen käytön jäljeltä jääneet siemenet siirry eteenpäin eivätkä siemenet leviä suunnittelelmattomasti.

- Samoja korjuukoneita saavat käyttää vain samaa tuotantotyyppiä harjoittavat viljelijät.

- Jos katsotaan, etteivät muut toimenpiteet riitä pitämään tahatonta esiintymistä merkintäkynnsarvojen alapuolella, peltojen reunoilta voidaan sato korjata erikseen muusta pellostä. Pääasiallinen sato on sitten pidettävä erillään peltojen laidoilta korjatusta sadosta.

3.2.3 Kuljetus ja varastointi

- Varmistetaan muuntogeenisen ja muun sadon fyysinen erilläänolo sadonkorjuun jälkeen ensimmäiseen myyntipisteeseen asti.
- Siementen varastoinnissa käytetään asianmukaisia järjestelyjä ja käytänteitä.
- Vältetään siementen varisemista kuljettaessa korjattua satoa tilalla ja tilalta ensimmäiseen myyntipisteeseen.

3.2.4 Peltojen seuranta

Seurataan paikkoja, joissa siemeniä voi varista, peltoja ja peltojen reunoja jäätikasvien muodostumisen varalta.

3.3 Naapuruston maatalojen yhteistyö

3.3.1 Tiedottaminen kylvösuunnitelmista

Tiedotetaan seuraavan kasvukauden istutussuunnitelmista merkityksellisen kokoisen alueen sisällä sijaitseville tiloille. Kylvösuunnitelmista olisi ilmoitettava ennen kuin seuraavan kasvukauden siemenet tilataan.

3.3.2 Toimenpiteiden koordinointi

- Eri maatalojen peltoja voidaan vapaaehtoisesti ryhmittää samanlaisten kasvilajikkeiden (muuntogeeniset, tavanomaiset tai luomukasvit) viljelyä varten tietyllä tuotantoalueella.
- Käytetään kasvilajikkeita, joiden kukinta-ajat eroavat toisistaan.
- Järjestetään kylvöajankohdat siten, että vältetään ristipölytys kukinnan aikana.
- Koordinoidaan vuoroviljelyä.

3.3.3 Maanviljelijöiden vapaaehtoiset sopimukset tietyn tuotantotyyppin vyöhykkeillä

Naapuruston viljelijäryhmät voivat pienentää huomattavasti muuntogeenisten ja muiden viljelmien erilläänpitoon liittyviä kustannuksia, jos he koordinoivat tuotantonsa vapaaehtoisilla sopimuksilla.

3.4 Seurantaohjelmat

- Otetaan käyttöön ilmoitusjärjestelmiä, jotka rohkaisevat viljelijöitä ilmoittamaan rinnakkaiselotoimenpiteiden toteuttamisessa mahdollisesti ilmenevistä odottamattomista ongelmista.
- Käytetään seurannasta saatua palautetta perustana rinnakkaiseloon liittyvien kansallisten strategioiden ja parhaiden käytänteiden lisäkehittämiselle.
- Perustetaan toimivia valvontaohjelmia ja/tai valvontaelimiä, jotka seuraavat kriittisiä valvontakohteita rinnakkaiseloon liittyvien toimenpiteiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi.

3.5 Maarekisteri

- Direktiivin 2001/18/EY 31 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti perustettu rekisteri voi olla hyödyllinen väline muuntogeenisten viljelykasvien alalla tapahtuvan kehityksen seuraamiseksi. Se voi olla myös viljelijöille hyödyllinen paikallisten tuotantojärjestelyjen koordinoimisessa ja eri tyyppisiin viljelykasvilajeihin liittyvän kehityksen seurannassa. Rekisterin ohella voisi käytössä olla GPS-järjestelmään perustuva kartta muuntogeenisistä, tavanomaisista ja luomupelloista. Tiedot voisivat olla julkisesti saatavilla Internetissä tai muiden viestintäkanavien välityksellä.
- Luodaan tunnistusjärjestelmä pelloille, joilla viljellään muuntogeenisiä kasveja.

3.6 Kirjanpito

Kehitetään järjestelyjä, joiden avulla maataloilla voidaan pitää kirjaa seuraavista asioista:

- viljelyprosessi ja muuntogeenisten viljelykasvilajien käsittely, varastointi, kuljetus ja markkinoille saattaminen. Viljelijöillä on lain mukaan oltava käytettävissä järjestelmä, jossa yksilöidään, mistä he ovat saaneet muuntogeeniset organismit ja kenelle he ovat toimittaneet niitä, mukaan luettuna muuntogeeniset viljelykasvilajit ja siemenet. Tämä toteutetaan, kun muuntogeenisten organismien jäljitettävyyttä ja pakkausmerkintöjä koskeva lainsäädäntöehdotus on annettu(7),
- maatilalla käyttöön otetut rinnakkaiseloon liittyvät käytänteet.

3.7 Koulutus ja jatkokoulutus

Jäsenvaltioiden olisi rohkaistava järjestämään maanviljelijöille vapaaehtoista tai pakollista koulutusta ja jatkokoulutusta, jotta viljelijöiden ja muiden tahojen tietoisuus näistä kysymyksistä lisääntyisi. Jäsenvaltioiden on myös tarjottava teknistä tietoa rinnakkaiseloon liittyvien toimenpiteiden toteuttamisesta. Tähän voi kuulua erikoistuneen henkilöstön kouluttaminen, joka voisi sittemmin neuvoa maanviljelijöitä rinnakkaiseloon liittyvien toimenpiteiden suhteen.

3.8 Tietojen toimitus ja vaihto sekä neuvontapalvelut

- Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että maanviljelijöille tiedotetaan kattavasti seurauksista, joita aiheutuu tietätyyppisen (muuntogeenisen tai muun) tuotannon aloittamisesta. Heille on tiedotettava erityisesti velvollisuuksista rinnakkaiseloon liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi ja vahinkovastuusäännöistä, joita sovelletaan, jos sekoittumisesta aiheutuu taloudellista vahinkoa.

- Kaikille kysymykseen tuleville toimijoille on annettava riittävästi tietoa rinnakkaiseloon liittyvien erityistoimenpiteiden toteuttamisesta. Yksi keino, jolla tällaista erityistietoa voitaisiin levittää, olisi vaatia, että siementen toimittaja liittyy tiedot siemeneriin.

- Jäsenvaltioiden olisi rohkaistava toimivaa ja säännöllistä tietojenvaihtoa ja verkottumista maanviljelijöiden ja muiden sidosryhmien välillä.

- Jäsenvaltioiden olisi harkittava sellaisten Internet-pohjaisten tai puhelimitse toimivien tietopalvelupisteiden ("GMO-puhelin") perustamista, jossa vastattaisiin erityisiin tietopyyntöihin ja neuvottaisiin viljelijöitä ja muita toimijoita muuntogeenisiin organismeihin liittyvissä teknisissä, kaupallisissa ja oikeudellisissa kysymyksissä.

3.9 Kiistatapauksissa sovellettavat sovittelumenettelyt

Jäsenvaltioita kehoitetaan ottamaan käyttöön sovittelumenettelyjä, joilla ratkaistaisiin rinnakkaiseloon liittyvien toimenpiteiden toteuttamista koskevat naapuriviljelijöiden väliset erimielisyydet.

(1) Jotta GMO:ja voidaan viljellä EU:ssa, sille on täytynyt myöntää lupa viljelyyn direktiivin 2001/18/EY mukaisesti.

(2) Ohjeet koskevat kaupallista siementien ja viljelykasvien tuotantoa. Ne eivät koske koetarkoituksessa ympäristöön levitettyjä muuntogeenisiä viljelykasveja.

(3) EYVL L 159, 3.6.1998, s. 4.

(4) EYVL L 6, 11.1.2000, s. 13.

(5) Neuvoston asetus (EY) N:o 1804/1999 (EYVL 222, 24.8.1999, s. 1).

(6) Suku tarkoittaa ryhmää sukulaislajeja.

(7) Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi geneettisesti muunnettujen organismien jäljitettävyydestä ja merkinnöistä ja geneettisesti muunnetuista organismeista valmistettujen elintarvikkeiden ja rehujen jäljitettävyydestä sekä direktiivin 2001/18/EY muuttamisesta (KOM(2001) 182 lopullinen).